

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่มต่างๆ ในท่าเรือนานาชาติพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2133-2231

นายกรกิต ชุ่มกรานต์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-17-6731-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

RELATIONS BETWEEN GROUPS IN THE INTERNATIONAL PORT OF AYUTTHAYA 1590-1688

Mr. Korakit Choomgrant

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in History

Department of History

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-17-6731-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ในท่าเรือนานาชาติ

พระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2133-2231

โดย

นาย กรกิต ชุ่มกรานต์

สาขาวิชา

ประวัติศาสตร์

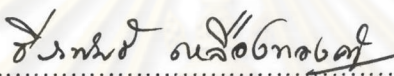
อาจารย์ที่ปรึกษา

อ.ดร. ธีรวัต ณ ป้อมเพชร

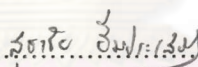
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม (ถ้ามี)

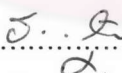
อ.ดร. จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์

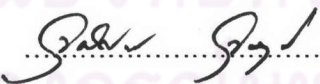
คณะกรรมการ คณาจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

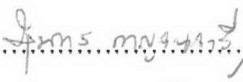

..... คณบดีคณาจารย์
(ศาสตราจารย์ ดร. ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

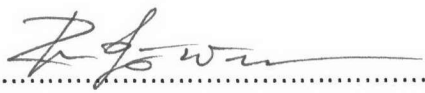
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุชาชัย ยิ้มประเสริฐ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร. ธีรวัต ณ ป้อมเพชร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม (ถ้ามี)
(อาจารย์ ดร. จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษกร กาญจนจारी)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. สุนทร ชุตินทรานนท์)

กรกิต ชุ่มกรานต์ : ความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่มต่างๆ ในท่าเรือนานาชาติพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2133-2231. (RELATIONS BETWEEN GROUPS IN THE INTERNATIONAL PORT OF AYUTTHAYA 1590-1688) อ.ที่ปรึกษา: อ.ดร.ธีรวัต ฌ ป้อมเพชร, อ.ที่ปรึกษาร่วม : อ.ดร. จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์ 160 หน้า. ISBN 974-17-6731-5.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ของคนกลุ่มต่างๆ ในบริเวณท่าเรือนานาชาติพระนครศรีอยุธยาซึ่งเป็นบริเวณที่รองรับการดำเนินกิจกรรมทางการค้าและเป็นบริเวณสำคัญที่มีส่วนสร้างให้พระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองท่านานาชาติ บริเวณท่าเรือคือบริเวณตามลำน้ำเจ้าพระยาตั้งแต่ปากน้ำเจ้าพระยาถึงตัวเมืองพระนครศรีอยุธยาและในบริเวณนี้เองพบว่ามีคนหลากหลายกลุ่มเข้ามาดำเนินกิจกรรมทางการค้าซึ่งสามารถจัดคนออกได้เป็นสามกลุ่มใหญ่ตามการควบคุมคนของรัฐ ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มชาวอยุธยา และกลุ่มชาวต่างชาติ

จากการศึกษาพบว่าลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในสามลักษณะได้แก่ ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจ ความสัมพันธ์ในเชิงการค้า และความสัมพันธ์ในเชิงสังคม ล้วนแต่ยึดโยงอยู่กับอำนาจรัฐโดยมีนโยบายผูกขาดทางการค้าเป็นเงื่อนไขหลัก และระดับของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้นมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ประวัติศาสตร์
สาขาวิชา ประวัติศาสตร์
ปีการศึกษา 2547

ลายมือชื่อผู้นิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

MAJOR HISTORY

KEY WORD: PORT / AYUTTHAYA / PRASATTHONG / TRADE / NARAI

KORAKIT CHOOMGRANT: RELATIONS BETWEEN GROUPS IN THE INTERNATIONAL PORT OF AYUTTHAYA 1590-1688. THESIS ADVISOR : DR. DHIRAVAT NA POMBEJRA, THESIS COADVISOR : DR. JULISPHONG CHULARATANA, 160 pp. ISBN 974-17-6731-5.

This thesis aims to study the relations between groups of people in the port of Ayutthaya, an area where trading activities occurred regularly, and which contributed to Ayutthaya's status as an international port city. The area which formed the international port of Ayutthaya stretched from the Chao Phraya river mouth to the city of Ayutthaya itself. In this area many groups of people traded. These groups may be divided into categories according to the state's social and manpower control system, namely the ruling class, the inhabitants of Ayutthaya and the various groups of foreigners

From research conducted for this study, the relations which were formed may be divided into three kinds: relationships based on the exercise of power, trading relationship and social relationships. All of the above were connected with the state's power, with the crown's trade monopoly system as the key factors. All these relations varied and fluctuated during the period covered this thesis.

Department History
Field of study History
Academic year 2004

Student's signature.....*Korakit Choomgrant*
Advisor's signature.....*D. P.*
Co-advisor's signature.....*J. P.*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลงไม่ได้หากมิได้รับความช่วยเหลือ ความเมตตากรุณาจาก อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งสองท่านคือ อาจารย์ ดร. ธีรวิทย์ ณ ป้อมเพชร และอาจารย์ ดร. จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์ ที่อดทนต่อการตอบข้อซักถาม ให้กำลังใจ รับฟังปัญหาและช่วยเหลือ ทางด้านต่างๆ

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุธาศัย ยิ้มประเสริฐ ที่กรุณาได้รับเป็นประธาน กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. สุนทร ชุตินทรานนท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษกร กาญจนจारी กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทั้งสองท่าน ที่ได้เมตตา ชี้แนะ ให้คำแนะนำซึ่งมีประโยชน์ อย่างยิ่งในการแก้ไขวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้อันมีค่ายิ่งต่อการ ทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยเอเชีย มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ที่มอบทุนเพื่อใช้ห้องสมุดใน การค้นคว้าข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณนักวิจัยแห่งสถาบันวิจัยเอเชียที่ให้ คำแนะนำตลอดระยะเวลาสามเดือน

ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ทั้งในและนอกภาควิชาประวัติศาสตร์ เพื่อนต่างสถาบัน ที่ คอยช่วยเหลือเป็นกำลังใจให้กันและกัน เสนอประเด็นต่างๆ ตลอดจนช่วยเหลือในการจัดหาข้อมูล และจัดพิมพ์ คุณสุรพงษ์ คุณธิบัติ คุณจิราธร คุณวัชณี คุณนิตยาภรณ์ คุณมานิช คุณนนทพร คุณ วิวรรณ คุณปิยะพร คุณไพลดา คุณวิทวัส คุณปารมี คุณเวหา คุณจิรวุฒน์ คุณพจนัน์ปริษา พี่ท็อป พี่พิชัย พี่แอน พี่ใส พี่วุฒิ พี่ปิ่น เซอร์รี่ คิด หม่อม ใจ้ ผึ้ง น้องต๊ัก น้องม้วย น้องแพรว น้องพุทธ และอีก หลายท่านที่มีได้เอ่ยนามในที่นี้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์ เจ้าหน้าที่หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย สำหรับการให้บริการและอำนวยความสะดวกการทำวิทยานิพนธ์

สุดท้ายหากมิได้ความรัก ความเข้าใจ การสนับสนุน ความเอาใจใส่จากครอบครัว คุณพ่อ คุณแม่ น้องสาว คุณลุง คุณป้า คุณอาทุกท่าน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่มีวันสำเร็จลุล่วงไปได้

หากจะมีคุณความดีใดๆ ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขออุทิศให้แก่ครอบครัว และคุณพ่อ ผู้เป็นที่รักยิ่ง พระคุณของคุณพ่อจะอยู่ในใจตลอดไป

หากเกิดความบกพร่องใดๆ จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขออภัยไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฅ
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1	
บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
สมมุติฐาน.....	3
วัตถุประสงค์.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
ทบทวนวรรณกรรม.....	4
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	12
2	
ความเป็นนานาชาติของท่าเรือพระนครศรีอยุธยา.....	13
ฤดูกาลและเส้นทาง.....	16
สินค้าในท่าเรือพระนครศรีอยุธยา.....	24
สินค้าที่มาจากดินแดนทางตอนในและอาณาจักรใกล้เคียง.....	24
สินค้าที่มาจากภายนอกอาณาจักร.....	26
การบริหารท่าเรือพระนครศรีอยุธยา.....	28
หน่วยงาน.....	29
หน่วยงานที่ทำการบริหารทั่วไป.....	30
หน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลการค้าฝั่งตะวันตกและ	
หน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลการค้าฝั่งตะวันออก.....	32
หน่วยงานที่ทำหน้าที่เก็บรวบรวมสินค้า.....	33
วิธีการบริหารควบคุมท่าเรือพระนครศรีอยุธยา.....	35

3	คนกลุ่มต่างๆ ในท่าเรือนานาชาติพระนครศรีอยุธยา.....	41
	การเข้ามาของคนกลุ่มต่างๆ	41
	สภาพสังคมและการจำแนกผู้คนในท่าเรือนานาชาติ	
	พระนครศรีอยุธยา.....	41
	วิธีการของรัฐ.....	43
	กลุ่มผู้ปกครอง.....	44
	กลุ่มผู้ถูกปกครอง.....	60
	กลุ่มที่ไม่ผูกพันกับวิธีการของรัฐ(ชาวต่างชาติ).....	66
4	ความสัมพันธ์ของคนกลุ่มต่างๆ ในท่าเรือนานาชาติพระนครศรีอยุธยา.....	94
	สภาพทั่วไปทางการค้าในท่าเรือนานาชาติพระนครศรีอยุธยา	
	ค.ศ. 1590-1688.....	94
	นโยบายทางการค้าของราชสำนักอยุธยา.....	94
	พื้นฐานลักษณะความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในสังคม	
	พระนครศรีอยุธยา.....	102
	ลักษณะความสัมพันธ์ของคนกลุ่มต่างๆ ในท่าเรือนานาชาติ	
	พระนครศรีอยุธยา ค.ศ. 1590-1688.....	104
	ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจ.....	105
	ความสัมพันธ์ในเชิงการค้า.....	121
	ความสัมพันธ์ในเชิงสังคม.....	137
5	สรุป.....	147
	รายการอ้างอิง.....	149
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	160

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	ภาพแสดงทิศทางลมมรสุมฤดูร้อน.....21
2	ภาพแสดงทิศทางลมมรสุมฤดูหนาว.....22
3	ภาพแสดงบริเวณท่าเรือนานาชาติพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่บริเวณปากน้ำเจ้าพระยาถึงตัวเมืองพระนครศรีอยุธยา และชุมชนชาวอยุธยาที่ตั้งอยู่ในบริเวณท่าเรือ.....65
4	ภาพแสดงชุมชนชาวต่างชาติบริเวณรอบพระนครศรีอยุธยาและบริเวณท่าเรือพระนครศรีอยุธยา.....77

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ตารางจำแนกช่วงเวลาการเดินทางเข้า-ออกของเรือจากท่าเรือ พระนครศรีอยุธยา ค.ศ. 1612-1619.....	23

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย